

## Proloog

### *Oranjepolder, oktober 1688*

De wind gaat hevig tekeer. Hoewel de paarden tot stilstand zijn gebracht, blijft de koets schommelen. Twee officieren komen in de schemering aangelopen. De een heeft een lantaren in de hand, een ander zet het afstapje klaar voor prins Willem.

Die maakt geen aanstalten om naar buiten te gaan. Met een blik in de ogen alsof het aan hem is om de haast van de donkere wolken te verklaren, staart hij door de bedruppelde glasplaat.

‘Als je het goedvindt blijf ik zitten,’ zegt Mary naast hem. ‘Mijn voeten zijn verkleumd. Ik wens je een behouden vaart.’

‘Dat lijkt me verstandig,’ zegt de prins en hij trekt het koord van zijn cape strak. ‘Ik denk dat het belangrijkste wel gezegd is. Het is allemaal in Gods handen. Ik hou van jou en jij houdt van mij. Ik zal je schrijven vanuit Londen. Hopelijk zien we elkaar daar in goede gezondheid terug.’

Mary glimlacht vergoelijkend. Ze kent zijn summiere samenvattingen. Vaak genoeg heeft ze zich afgevraagd hoe iemand met een hard gezicht, ongeduld en gebrek aan humor toch mensen voor zich weet te winnen. De prins is recht-doorzee en wars van spelletjes. Hij is even loyaal als royaal naar iedereen die zijn eerlijkheid beantwoordt. Dat werpt zijn vruchten af.

Een aantal tellen zijn ze samen getuige hoe de kastanje met

veel misbaar zijn bladeren losschudt. Wie er niet per se op uit hoeft, blijft op een dag als vandaag liever binnen. En wee degene die in dit jaargetijde nog de Noordzee wil oversteken.

Diegene is Willem zelf. Vierhonderd zwaarbewapende schepen liggen in Hellevoetsluis klaar om hem naar Engeland te varen.

De prins in de ogen kijken lukt niet, ze moet het doen met zijn door het laatste licht getekende profiel met haakneus. Niet dat ze hem nog van zijn drieste plan wil afbrengen, die fase ligt goddank achter de rug. Nu hoopt ze de overtuiging te lezen dat hij als overwinnaar uit de strijd zal komen.

De officieren buiten wachten geduldig tot de prins zover is. De regen druipt langs de drie punten van hun steek. Ook de koetsier is op de bok gebleven. Het is zijn taak om prinses Mary dadelijk terug naar Slot Honselersdijk te rijden.

Willem trekt zijn handschoenen aan. 'Ik denk dat ik maar aan boord ga. Die kerels verzuipen zowat. Overigens...'

'Ja, ik zal voor ze zorgen.'

'Mijn oranjekaakjes? Dat is lief. Misschien legt het wijfje in mijn afwezigheid wel weer een eitje.'

'Als jij belooft mijn vader te sparen. Ik ken zijn laaghartige streken als geen ander, maar bedenk dat het lot al zo wreed is geweest voor ons Stuarts.'

'Ik ben niet op een confrontatie uit, James is ook mijn oom. Hij is nog rouwdrager geweest van mijn eigen vader, stadhouder Willem II.'

Wanneer de hemel door de bliksem oplicht, kun je heel even de driemaster zien liggen. Het is alsof de kosmos zijn eigen aandeel wil markeren voor de ophanden zijnde coup.

Mary voelt ongemakkelijk aan de ring met robijn aan haar wijsvinger, zijn eerste present aan haar.

'Arme vader. Een koning bestendigt zijn heerschappij met de wetten die hij uitvaardigt. Bij hem was het precies omgekeerd. Met elke beslissing, met elk decreet zaagde hij verder aan de poten onder zijn troon. Ik hou het erop dat hij net zo goed verrast was dat het koningschap hem in de schoot

werd geworpen. Hij heeft de Engelsen niets te bieden. Geen idee waarvoor hij wel in de wieg was gelegd, maar niet voor dit ambt.'

'Evenmin om een vloot aan te sturen.'

Ze moeten hard praten om boven het geroffel op het dak uit te komen.

'Of voor het vaderschap. Hij zou er goed aan doen in Frankrijk een veilig heenkomen te zoeken. Daar kan hij naar hartenlust jagen en eten, de wereld verwensen.'

De enige lantaarn buiten is uitgewaaid. Je ziet niets anders dan de omtrek van de boom en beide officieren.

Mary glimlacht door haar tranen heen. 'Ben je er klaar voor?'

'Ik weet het niet. De raadpensionaris is stervende. Hem had ik graag aan mijn zijde gehad.'

'Over secondanten heb jij geen klagen. Je hebt Bentinck nog, Russell, Sidney, Burnet en zo kan ik nog wel even doorgaan.'

'Maar toch, Mary, mocht het onverhoopt misgaan...'

'Waarom zou het misgaan? Je hebt meer dan twintigduizend soldaten tot je beschikking. Besef dat God aan jouw zijde staat.'

Hij probeert streng te klinken. 'Luister naar me. De kans bestaat dat ik word...'

'Dit is niet wat ik wil horen,' roept ze uit.

'Toch is het zo, Mary. Misschien voordat ik voet aan wal zet in Engeland.' Met natuurlijke kalmte herneemt hij: 'In dat geval wil ik dat je hertrouwt. Ik wil je gelukkig zien, ja, ook wanneer ik vanuit de hemel op je neerkijk. Je verdient een goede man.'

'Mijn vader gunde me altijd een katholiek,' zegt ze met een verwrongen lachje.

'Ik gun jou meer dan een katholiek. Ik gun je reden tot trots.'

'Zolang ik maar de oranjekaakjes voeder, ik weet het.'

'In mijn afwezigheid zullen de regenten het hof in de gaten

houden, dus ik verwacht een fiere houding. Wat voor berichten ook overwaaien.'

'Zoek jij dan intussen een mooi paleis uit, want in St. James's Palace zou ik geen oog dichtdoen. En aan het Palace of Whitehall bewaar ik al even slechte herinneringen.'

'Stel je je tevreden met iets bescheideners?'

'Dat heb ik nou ook weer niet gezegd.'

Nadat ze hem op de wang heeft gekust, tikt hij op de ruit. Het deurtje opent en de wind neemt bezit van de smalle cabine.

In de verte klinkt de onvermijdelijke donderslag. Het voelt alsof ze hem overdraagt aan de elementen.

# 1

## Koning Charles

*Honselersdijk, juni 1684*

❖ Mary ❖

Mary gaf een godsvermogen uit aan Delfts blauw. Ze raakte niet uitgepraat over terrines, vazen en wandtegels. De schaduwkant van die passie voor blauw-wit porselein was de angst dat iets kapot zou vallen. Ging een schoonmaakster naar haar smaak lichtzinnig te werk, dan kwam ze aangetripeld, sneed ze hofdames en kameniersters de pas af en begon ze uit te leggen waar je je vingers het beste hield, niet per se streng, maar wel betuttelend.

‘We willen liever geen vetvlekken,’ zei ze dan, om over mogelijke ongelukken nog maar te zwijgen.

De verbijstering stond dan ook op ieders gezicht toen ze de sierlijkste vaas van allemaal – zo kwetsbaar dat die alleen met z’n tweeën afgestoft mocht worden – eigenhandig een zet gaf waardoor deze van de vergulden beugel aan de muur viel en stuksloeg tegen de marmeren vloer.

Het was een opwelling, ze kon het niet meer aan. Haar man, prins Willem, was verdomme weer met dat wijf! Niet

eens in het holst van de nacht, maar een uur voor het souper, wanneer hij niet gestoord mocht worden omdat hij zogenaamd correspondentie afwerkte.

Koud zweet stond op haar rug. Anne Trelawney, Mary's *Lady of the Bedchamber*, dreef als een volleerde herderin met handklapjes en strenge blik de toegesnelde dames de hal uit. Ook de schoonmaaksters mochten nog niet aan de slag.

Trelawney had zelf de voorzet tot dit drama gegeven. Zij was degene die – beschroomd, maar toch – hardop de verdenking had geuit dat de prins bezoek ontving, van die andere hofdame.

Getweeën liepen ze door naar de vleugel met Willems vertrekken, zonder dat was uitgesproken wat ze daar dachten uit te richten.

Aangekomen bij de trap zocht Mary steun bij de leuning. Met haar vrije hand leek ze te voelen of haar wenkbrauwen nog op hun plaats zaten.

‘Wat ga ik hem zeggen? Ik bedoel: wat valt er nog te zeggen?’ vroeg ze in twee langgerekte zuchten.

Trelawney bracht gelijktijdig haar hoofd iets opzij en de vingertoppen bij elkaar. ‘Wat u verstandig acht, *Your Highness*. Zoals ik u al eerder zei, het zou allemaal vandaag over kunnen zijn.’

‘Wat heb ik aan “zou”? Wie vertelt me dat ze niet zijn gewaarschuwd? Als ik nu binnenstorm en zij blijkt ervandoor, dan sta ik met mijn mond vol tanden. Misschien kunnen we beter omdraaien.’

‘Maar dan blijft u in onzekerheid.’

Mary knikte. Stel dat ze Trelawney met een prangende vraag vooruit zou sturen. Zoiets. Helder nadenken werd alleen met elke stap ingewikkelder. Er telde maar één prangende vraag en, hemel, daar was zijn werkkamer al. De deur kwam op haar af, ze behoefde er niets voor te doen.

Zou ze volstaan met een kort klopje of hield ze net zo lang aan tot een van beiden de deur opende? Nee, met zoveel impertinentie zou ze zichzelf verlagen, dan gaf ze prijs dat ze al

lang en breed op de hoogte was van hun affaire, maar had nagelaten te handelen.

Ze kon ook voelen of de deur vanzelf openging, met alle risico's van dien. Waren ze daarbinnen vergeten af te sluiten, dan stond ze ook echt binnen. Dan... Dan kreeg ze te zien waartegen haar ogen niet bestand waren en haar hart nog minder. Dat brak eenvoudiger dan het aardewerk zojuist.

De beelden verschenen moeiteloos voor haar geestesoog: twee innig verstrengelde lichamen, smachtende blikken, verhitte konen, ze moest er bijna van kokhalzen. Wanhoop vlamde op in Mary's blik, in de loosheid van haar gebaren.

Ze hield in. 'Ik denk dat ik jou een briefje meegeef.'

'Wat voor briefje, Your Highness?'

'Dat is nu even niet het punt.'

'Wilt u dat ik aanklop?'

'Nee, natuurlijk niet,' snauwde ze. 'Dat briefje moet eerst nog geschreven worden.'

Ze zag haar eigen vingers trillen. Als Stuart behoorde ze haar waardigheid te bewaren, maar wat haar in de loop der jaren ook allemaal was bijgebracht – bestek terzijde leggen, glimlachen met de hand in de schoot bij een heildronk, een uitnodiging voor de dans aannemen, draven in amazonezit, waaieren – hierover had geen leermeesteres ooit gerept.

Ze zocht met een hand op de schouder steun bij Trelawney en sloot de ogen. Nu was er geen weg terug meer. Dan trof ze beiden maar in flagranti aan, dan was het duidelijk, dan restte haar geen andere keuze dan om Elizabeth morgen, nee, vandaag nog te ontslaan. Dan lagen de consequenties in Gods handen.

'Dus je weet het zeker?' vroeg ze op fluisterton. 'Vertel nog een keer wat je hebt gezien.'

'Nou, Your Highness, ik liep de trap op en toen zag ik Elizabeth boven en zij zag mij staan en daarop schoot ze vlug...'

Verder kwam Trelawney niet, de deur vloog open, Willem kwam naar buiten en keek met ingetrokken kin van de een naar de ander.

‘Mag ik vragen wat zich hier afspeelt, zo pal voor mijn deur?’

Twée tellen imiteerden de dames een standbeeld van zichzelf.

‘Nou, ik vroeg me af waar je bleef,’ perste Mary eruit. Het voelde of iemand haar baleinen korset nog eens extra stevig aansjorde. Er zat niets anders op dan die strenge blik te weerstaan. Ze haalde een pluk haar weg uit haar gezicht. ‘Ik bedoel voor het souper.’

‘Het is nog niet eens halfnegen. Of was je benieuwd naar mijn antwoord op jouw vaders brief?’

‘Dat natuurlijk ook.’

Terwijl ze nadacht wat haar vader ook alweer had geschreven, bestudeerde ze Willems warrige haardos die als altijd afbreuk deed aan de waardigheid die de overjas van glimmend grijs fluweel hem verleende. Scharlakenrode accenten, de mouwen naar Engelse snit ver teruggeslagen. Allemaal fraai, maar hij paste ervoor een betamelijke pruik te dragen.

‘Ik heb hem gelukgewenst dat zijn broer de koning en hij ongedeerd zijn gebleven bij de aanslag.’

‘Dat werd dan hoog tijd.’

Het was zeker niet de kern, maar zo uitte ze althans indirect de verdenking dat hij in plaats van hard te werken heel wat uurtjes verkwistte in het gezelschap van Elizabeth. Tijd die Mary maar weer bordurend en zuchtend door moest zien te komen.

Een keer eerder had Mary stelling durven nemen, met de stekelige opmerking dat het vreemd was om bij haar zijn nood te klagen over al die ingewikkelde correspondentie terwijl hij haar aanbod om te helpen bij het beantwoorden daarvan stelselmatig in de wind sloeg. Ook dat was maar een vage toespeling, niettemin kreeg ze al spijt tijdens de stilte die vervolgens indaalde.

Willem nam een slok, keek nadrukkelijk weg en antwoordde kalm: ‘Er zijn drie zaken die mij het leven vergallen en op geen van de drie heb jij enige invloed. Kun jij iets aan het

gedrag van de Franse koning veranderen? Nee. Of aan het gedrag van de Amsterdamse burgemeesters? Nee. Of aan de hechte vriendschap tussen de Franse koning en Amsterdam? Nee. Maar goed, ik begrijp dat ik voortaan beter mijn mond kan houden. En als je me nu wilt excuseren.'

Zijn kille woorden waren als ijswater langs haar rug gegleden. Ze zat als vastgevroren op haar stoel. Haar hoofd liet maar een paar gedachten toe. Ja, ze kon zich van alles voorstellen bij zijn kopzorgen, ja, hij had ontspanning nodig, maar dat Elizabeth de aangewezen persoon zou zijn om zijn laarzen uit te trekken en daarna de rest om vervolgens haar benen te spreiden, dat was meer dan ze kon verdragen. Had hij dan echt geen idee dat hij zijn echtgenote op deze manier tot op het bot vernederde?

'Goed,' sprak ze ontwijkend, aangezien ze niet in het minst naar zijn uitleg over de brief had geluisterd.

Het enige wat haar bezighield, was de vraag of Elizabeth zich achter die deur daar verborgen hield. Om zich een volgende nederlaag te besparen blies ze de aftocht.

'Tot straks.'

## ❖ Mary ❖

'Dus jij vond mijn steunbetuiging aan de late kant?' vroeg de prins terloops, terwijl hij het tot waaier gevouwen servet uitsloeg en op zijn schoot legde.

Ze zaten aan weerszijden van de lange tafel. Tussen hen in brandden twee kaarsen.

'Iets attenter had best gemogen. Na de vrijdelde aanslag op jouw leven van vorig jaar liet koning Charles nota bene vreugdevuren ontsteken. Het lijkt me dat er meer nodig is om de relatie met mijn familie in Engeland... ik bedoel onze familie, warm te houden.' Het gebeurde vanzelf, soms vergat

Mary spontaan dat haar echtgenoot net zo goed een halve Stuart was.

‘Ik moest toch echt de uitkomst afwachten,’ zei Willem ter verdediging. ‘Nu hebben ze de laatste van de verraders berecht en terechtgesteld. Zijn hoofd schijnt aan Westminster Hall te hangen. Nu is het hele complot tegen de koning opgerold. Dat ik iemand heb laten oppakken die bezwaar maakte tegen Charles’ pro-Franse koers, geeft wel aan hoe loyaal ik ben als neef. De arme stakker is uitgeleverd, opgehangen en gevierendeeld.’

‘Bespaar me de details.’ Mary prikte verder in haar salade met gezouten paling in amandelsaus. Willem hield wel van paling, maar niet van vorken. Hij schepte zijn eten hardleers met een lepel, Mary wist niet beter of het was om de spot met haar te drijven. Zij nam juist elke afzonderlijke doperwt op haar vork. Tot in de kleine gewoonten waren ze elkaars tegenpool.

‘Neem me niet kwalijk. Het was in elk geval een vriendje van de hertog van Monmouth. En zijn darmen hebben ze er trouwens ook uit getrokken.’

‘Ja, dank je wel,’ zei Mary en ze depte haar mond.

Op zoek naar een neutraal gespreksonderwerp was ze uitgerekend bij Monmouth aanbeland. De flamboyante bastaardzoon van de koning gold als bron van onrust, aan beide kanten van de Noordzee. Het begon ermee dat de hertog bij hoog en bij laag volhield dat zijn vader wel degelijk met maîtresse Lucy Walter in het huwelijk was getreden. Dit zou namelijk impliceren dat hij zichzelf de eerste erfgenaam voor de Britse troon mocht noemen. Helaas bleef het befaamde doosje waarin de huwelijksakte scheen te liggen onvindbaar. Weg aanspraak. Zijn eigen liaisons waren overigens minstens zo berucht. De wereld was verdeeld in twee kampen: je aanbad Monmouth of je hield hem veilig op afstand.

‘Het wil er bij mij niet in dat hij de wapens zou oppakken tegen zijn eigen vader.’

‘Vooral eigenlijk tegen die van jou,’ zei Willem en hij ge-

bruikte de lepel deze keer om zijn woorden kracht bij te zetten.

Mary's vader was de hertog van York, de jongere broer van de koning. Als iemand de neergeslagen revolte in de hand had gewerkt, dan was hij het wel. Het vooruitzicht dat hij als overtuigd katholiek Charles zou opvolgen, was velen in het verkeerde keelgat geschoten.

‘Wil je soms zeggen dat Monmouth beiden over de kling had willen jagen? Als iemand het kan vertellen, dan ben jij het, als zijn goede vriend.’

‘Je lijkt je vader wel. Die roept ook dat ik meer van het complot tegen de koning moet hebben afgeweten.’

Mary voelde zijn indringende blik, haar wangen gloeiden ervan.

‘Je denkt het echt! Je verdenkt je eigen man van hoogverraad! Jij zou beter dan wie dan ook moeten weten dat ik me niet met interne Britse aangelegenheden bemoei. Ik heb mijn handen vol aan mijn eigen sores. Ik heb de koning mijn gelukwensen verstuurd en daarmee is voor mij de kous af.’

‘Of dat het wantrouwen op Whitehall zal wegnemen... Heb je trouwens enig idee waar Monmouth uithangt?’

Mary sneed gauw de eendenborst aan. Iets zei haar dat haar belangstelling wel iets minder had gemogen. Of was dit precies de juiste reactie om Willem van replek te dienen? Ze bewaarde warme herinneringen aan eerdere ontmoetingen met Monmouth. De hertog kon goed dansen en wist met zijn gevele het hart van een edelvrouw te bespelen alsof het een teer muziekinstrument was. Soms knaagde de spijt dat zij, anders dan haar man, de grenzen van fatsoen wél had weten te bewaken.

‘Ik heb geen flauw idee en daar prijs ik me gelukkig om. Dat laatste heb ik dan weer niet aan je vader geschreven.’

‘Lief dat je ook aan hem hebt gedacht. Mijn vader raakt al zo geïsoleerd met zijn katholieke gedweep.’

‘Ik hang graag de gezeglijke schoonzoon uit.’

Mary glimlachte zonder veel overtuiging met hem mee.

‘Maar of James hiermee gerustgesteld is... Hij is nog achterdochtiger dan zijn broer. De arme man. Het moet ook vreselijk zijn om je mooie dochter in de handen te weten van een gebochelde stadhouder, een overtuigd protestant nota bene,’ zei Willem.

‘Zo vaak lig ik niet in je armen. En verder ben ik ook protestants.’

‘Jij bent anglicaans.’

Mary stond op het punt bezwaar te maken, maar een lakei klopte op de deur. Mary volgde hoe Willem een briefje van het schotelte nam. Was hij met zijn gedachten bij de inhoud of aarzelde hij nog op welke van beide opmerkingen hij in zou gaan?

Willem hernam laconiek: ‘Hoe dan ook, de Noordzee blijkt maar weer eens een gerieflijke buffer. Laat ze op het eiland vooral hun eigen boontjes doppen.’

‘Je schijnt te vergeten dat ik tweede in lijn ben.’

‘In dat opzicht heb ik het volste vertrouwen in Charles. Zoveel kinderen die al niet verwekt heeft...’

‘Behalve nou net bij zijn eigen vrouw.’

Willem prikte zijn mes in een stuk gekonfijt fruit en hapte het brutaalweg af. Met volle mond hernam hij: ‘Ik geef de moed nog niet op. James zou trouwens ook nog voor een zoon kunnen zorgen.’

‘Ik hoor het al,’ zei Mary en ze veerde naar achteren in haar stoel. ‘Jij hebt maling aan het koningschap.’

‘Over elk ander land zou ik graag koning zijn. Het lijkt me zalig om met benoemingen en verheffingen te strooien en regenten hun plaats te wijzen, want voor een eenvoudige stadhouder zijn dat luchtkastelen. Ik heb alleen een broertje dood aan al dat Engelse theater.’

Hij blies zijn wangen bol en stak het papiertje weg. Zij liet intussen haar blik over tafel dwalen, alsof ze troost zocht bij haar nieuwe porseleinen eenheidsservies. Borden en terrines met dezelfde gouden rand.

Ze mocht zichzelf complimenteren dat ze haar aandacht bij dit gesprek had weten te houden. Haar hoofd leek wel een

tredmolen, want de vraag of Elizabeth nou wel of niet achter die deur had gestaan bleef onbeantwoord.

‘Ga je me nog vertellen wat erin stond?’

Met ongeloof in zijn stem sprak hij: ‘Het is alsof je over de duivel spreekt.’

‘Wat dan?’

‘De hertog van Monmouth. Die schijnt in het land te zijn. Hij wil ons met een bezoek vereren.’

### ❖ Bentinck ❖

‘Ah, Bentinck, fijn dat je er bent. Ik heb een verrassing, Monmouth komt onze kant op.’

Zo opgewekt als Willem oogde, zo beduusd keek de baron, sinds jaar en dag zijn vriend en beste raadgever. ‘Dat klinkt alsof u ermee ingenomen bent.’

‘En jij klinkt alsof je weer een addertje onder het gras ziet.’

‘Met uw gastvrijheid zou u voeding kunnen geven aan de bekende verdachtmakingen.’

De prins schudde het hoofd. Hij stond tussen beide kamerheren in kousen en een linnen hemd dat tot op zijn knieën viel. Zijn handen verzopen in de breed uitstaande mouwen, maar mode was nu eenmaal mode.

‘Iedereen met een gezond verstand weet dat dit hele complot slechts een verzinsel was. En dat ze in Londen smullen van zulke verdachtmakingen. Die spelen Charles namelijk in de kaart, ze verlenen hem een vrijbrief om zich te ontdoen van de laatste vrije geesten die Engeland nog telt.’

‘Laat ik dan in dat opzicht de optimist van ons beiden zijn. Ik kan er nog wel een paar noemen die de schouders recht houden. En wie weet bundelen die op een mooie dag hun krachten.’ Bentinck bleef op gepaste afstand, met de handen op de rug.